

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Αρχαίο Ελληνικό Δράμα: Ευριπίδης (Φροντιστήριο)

Ενότητα: 1. Γραμματικός και συντακτικός σχολιασμός στίχων 1-48

Καράμπελας Σωτήριος

Τμήμα Φιλολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1. Σκοποί ενότητας.....	4
2. Περιεχόμενα ενότητας	4
3. Αρχαίο κείμενο – στίχοι 1-48	6
4. Γραμματικός σχολιασμός των υπογραμμισμένων όρων	6
5. Συντακτικός σχολιασμός των λέξεων που σημειώνονται με έντονα στοιχεία.....	8
6. Σύνομες ερμηνευτικές ερωτήσεις	8
7. Ενδεικτική βιβλιογραφία	9

1. Σκοποί ενότητας

Κατανόηση των γραμματικών και συντακτικών ιδιοτεροτήτων του πρώτου μέρους του προλόγου της *Μήδειας* (στ. 1-48), καθώς και βασικών σημείων για την πραγματολογική ερμηνεία του κειμένου.

2. Περιεχόμενα ενότητας

Η ενότητα περιλαμβάνει γραμματικούς και συντακτικούς χαρακτηρισμούς συγκεκριμένων λέξεων ή φράσεων του πρώτου μέρους του προλόγου (στ. 1-48), καθώς και σύντομες ερωταπαντήσεις με σκοπό την κατανόησή του.

3. Αρχαίο κείμενο – στίχοι 1-48

ΤΡΟΦΟΣ

Εἴθ' ὤφελ' Ἀργοῦς μὴ διαπτάσθαι σκάφος
Κόλχων ἐς αἶαν κυανέας **Συμπληγάδας**,
μηδ' ἐν νάπαισι Πηλίου πεσεῖν ποτε
τιμηθεῖσα πεύκη, μηδ' έρετμῶσαι χέρας
ἀνδρῶν ἀρίστων. οἷ τὸ πάγχρυσον δέρας (5)
Πελία μετῆλθον. οὐ γὰρ ἂν δέσποιν' ἐμῆ
Μήδεια **πύργους** γῆς ἔπλευσ' Ἴωλκίας
ἔρωτι **θυμὸν** ἐκπλαγεῖσ' Ἴάσονος·
οὐδ' ἂν κτανεῖν πείσασα Πελιάδας **κόρας**
πατέρα κατώκει τήνδε γῆν Κορινθίαν (10)
ξὺν ἀνδρὶ καὶ τέκνοισιν, ἀνδάνουσα μὲν
φυγὰς πολίταις ῶν ἀφίκετο **χθόνα**,
αὐτῶι τε πάντα ξυμφέρουσ' Ἴάσωνι·
ἥπερ **μεγίστη** **γίγνεται** **σωτηρία**,
ὅταν γυνὴ πρὸς ἀνδρὰ μὴ διχοστατῆ. (15)
νῦν δ' ἐχθρὰ πάντα, καὶ νοσεῖ τὰ φίλτατα.
προδοὺς γὰρ αὐτοῦ τέκνα δεσπότην τ' ἐμὴν
γάμοις Ἴάσων βασιλικοῖς εὐνάζεται,
γῆμας Κρέοντος παῖδ', ὃς αἰσυμνᾶ χθονός·
Μήδεια δ' ἡ δύστηνος ἠτιμασμένη (20)
βοᾷ μὲν ὄρκους, ἀνακαλεῖ δὲ δεξιάς,
πίστιν μεγίστην, καὶ θεοὺς μαρτύρεται
οἴας ἀμοιβῆς ἐξ Ἴάσονος κυρεῖ.
κεῖται δ' ἄσιτος, σῶμ' ὑφεῖσ' ἀλγηδόσι,
τὸν πάντα συντήκουσα δακρύοις χρόνον, (25)
ἐπεὶ **πρὸς ἀνδρὸς** ἦσθετ' ἠδικημένη,
οὔτ' ὄμμ' ἐπαίρουσ' οὔτ' ἀπαλλάσσοις γῆς
πρόσωπον· ὡς δὲ πέτρος ἡ θαλάσσιος
κλύδων ἀκούει νουθετουμένη φίλων·
ἦν μὴ ποτε στρέψασα πάλλευκον δέρην (30)
αὐτὴ πρὸς αὐτὴν πατέρ' ἀποιμώξη φίλον
καὶ γαῖαν οἴκους θ', οὓς προδοῦσ' ἀφίκετο
μετ' ἀνδρὸς ὃς σφε νῦν **ἀτιμάσας** **ἔχει**.
ἔγνωκε δ' ἡ τάλαινα συμφορᾶς ὑπο
οἶον **πατρώας** **μὴ ἀπολείπεσθαι** **χθονός**. (35)
στυγεῖ δὲ παῖδας οὐδ' ὀρώσ' εὐφραίνεται.
δέδοικα δ' αὐτὴν μὴ τι βουλεύση νέον·
βαρεῖα γὰρ φρήν, οὐδ' ἀνέξεται κακῶς
πάσχουσ'· ἐγῶδα τήνδε, δειμαίνω τέ νιν
μὴ θηκτὸν ὠση φάσανον δι' ἥπατος, (40)
σιγῆ δόμους εἰσβᾶσ', ἴν' ἔστρωται λέχος,
ἢ καὶ τύραννον τόν τε γῆμαντα κτάνη,
κάπειτα μείζω συμφορὰν λάβη τινά.
δεινὴ γάρ· οὔτοι ῥαδίως γε συμβαλῶν

ἔχθραν τις αὐτῆ καλλίνικον ἄσεται. (45)
ἀλλ' οἶδε παῖδες ἐκ τρόχων πετταυμένοι
στείχουσι, μητρὸς οὐδὲν ἐννοοῦμενοι
κακῶν· νέα γὰρ φροντὶς οὐκ ἀλγεῖν φιλεῖ.

4. Γραμματικός σχολιασμός των υπογραμμισμένων ὀρων

1. **διαπτάσθαι**: ἀπαρέμφατο αορίστου β' του ρ. *διαπτέτομαι*= πετώ, περνῶ ανάμεσα
2. **αἶαν**: αιτιατική ενικού του ουσ. *αἶα* (αντί *γαῖα*) = γη, χώρα (χωρίς πληθυντικό)
3. **κυανέας**: αιτιατική πληθυντικού θηλυκού γένους του επιθ. *κυάνεος*, -α, -ον = σκοτεινός
4. **νάπαισι**: δοτική πληθυντικού, θηλυκού γένους του ουσ. *νάπη*, -ης = δασώδης κοιλάδα, φαράγγι
5. **τμηθεῖσα**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής αορίστου παθητικής φωνής του ρ. *τέμνω* = κόβω
6. **ἐρετμῶσαι**: ἀπαρέμφατο αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *ἐρετμῶω*, -ῶ = εξοπλίζω με κουπιά
7. **χέρας**: ποιητικός τύπος της αιτιατικής πληθυντικού θηλυκού γένους του ουσ. *χείρ*, *χειρός* = το χέρι
8. **οἶ**: ονομαστική πληθυντικού αρσενικού γένους της αναφορικής αντωνυμίας *ὄς, ἧ, ὄ*
9. **μετήλθον**: γ' πληθυντικό πρόσωπο οριστικής αορίστου β' ενεργητικής φωνής του ρ. *μετέρχομαι* = αναζητώ
10. **ἐκπλαγεῖσα**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής αορίστου β' παθητικής φωνής του ρ. *ἐκπλήττω* = κάνω κάποιον να σαστίσει, να χάσει τα λογικά του
11. **κατώκει**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής παρατατικού ενεργητικής φωνής του ρ. *κατοικέω*, -ῶ = κατοικῶ
12. **ἀνδάνουσα**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής ενεστώσα ενεργητικής φωνής του ρ. *ἀνδάνω* = τέρπω
13. **ξυμφέρουσ(α)**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής ενεστώσα ενεργητικής φωνής του ρ. *ξυμφέρω* (ιωνικός τύπος του *συμφέρω*) = υποφέρω συμφορές μαζί με άλλον / συμφωνῶ με κάποιον
14. **διχοστατῆ**: γ' ενικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώσα ενεργητικής φωνής του ρ. *διχοστατέω*, -ῶ = ἐρχομαι σε διαφωνία
15. **δεσπότιν**: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *δεσπότις*, -ιδος = δέσποινα, κυρία
16. **εὐνάζεται**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώσα μέσης φωνής του ρ. *εὐνάζομαι* = πλαγιάζω, κοιμάμαι
17. **γήμας**: ονομαστική ενικού αρσενικού γένους της μετοχής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *γαμέω*, -ῶ = παντρεύομαι
18. **αἰσυμνά**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώσα ενεργητικής φωνής του ρ. *αἰσυμνάω*, -ῶ = κυβερνῶ
19. **δύστηνος**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους του επιθέτου *ὄ, ἧ δύστηνος*, -ον = κακόμοιρος

20. **ήτιμασμένη**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής παρακειμένου μέσης φωνής του ρ. *άτιμάζω* = ταπεινώνω
21. **κυρεΐ**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *κυρέω*, -ῶ = λαμβάνω, παίρνω, τυγχάνω πράγματος
22. **ύφεϊσ(α)**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *ύφίημι* = εγκαταλείπω
23. **άληηδόσι**: δοτική πληθυντικού θηλυκού γένους του ουσ. *άληηδών*, -όνος = πόνος
24. **ήσθετ(ο)**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής αορίστου β' μέσης φωνής του ρ. *άίσθάνομαι* = αντιλαμβάνομαι
25. **ήδικημένη**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής παρακειμένου μέσης φωνής του ρ. *άδικέω*, -ῶ = βλάπτω
26. **έπαίρουσ(α)**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *έπαίρω* = υψώνω
27. **πέτρος**: ονομαστική ενικού αρσενικού γένους του ουσ. *πέτρος*, -ου = βράχος
28. **κλύδων**: ονομαστική ενικού αρσενικού γένους του ουσ. *κλύδων*, -ονος = θαλασσοταραχή, τρικυμία
29. **δέρη**: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *δέρη*, -ης = λαιμός, τράχηλος (απτικός τύπος αντί του *δειρή*)
30. **άποιμώξη**: γ' ενικό πρόσωπο υποτακτικής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *άποιμώζω* = θρηνώ γοερά, οδύρομαι
31. **σφε**: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους της προσωπικής αντωνυμίας γ' προσώπου = αυτήν
32. **βουλεύση**: γ' ενικό πρόσωπο υποτακτικής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *βουλεύομαι* = μηχανεύομαι
33. **δειμαίνω**: α' ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *δειμαίνω* = φοβάμαι
34. **νιν**: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους της προσωπικής αντωνυμίας γ' προσώπου = αυτήν
35. **θηκτόν**: αιτιατική ενικού ουδετέρου γένους του επιθ. *θηκτός*, -ή, -όν = ακονισμένος, κοφτερός
36. **ώση**: γ' ενικό πρόσωπο υποτακτικής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *ώθέω*, -ῶ = ωθώ, σπρώχνω
37. **φάσγανον**: αιτιατική ενικού ουδετέρου γένους του ουσ. *φάσγανον*, -ου = ξίφος
38. **είσβᾶσ(α)**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής αορίστου β' ενεργητικής φωνής του ρ. *είσβαίνω* = εισέρχομαι, μπαίνω
39. **ίν(α)**: αναφορικός σύνδεσμος = όπου
40. **έστρωται**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής παρακειμένου μέσης φωνής του ρ. *στρώννυμι* = στρώνω
41. **λέχος**: ονομαστική ενικού ουδετέρου γένους του ουσ. *λέχος*, -ους = το (συζυγικό) κρεβάτι
42. **γήμαντα**: αιτιατική ενικού αρσενικού γένους της μετοχής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *γαμέω*, -ῶ = παντρεύομαι
43. **συμβάλων**: ονομαστική ενικού αρσενικού γένους της μετοχής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *συμβάλλω* (*έχθραν τινί*) = έρχομαι σε σύγκρουση με κάποιον

44. **ᾄσεται**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα μέσης φωνής του ρ. ᾄδω = τραγουδῶ
45. **τρόχων**: γενική πληθυντικού αρσενικού γένους του ουσ. *τρόχος*, -ου = τρέξιμο, αγώνισμα δρόμου
46. **στείχουσι**: γ' πληθυντικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *στείχω* = περπατώ, πηγαίνω/έρχομαι
47. **φροντίς**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *φροντίς*, -ίδος = έγνοια, μέριμνα

5. Συντακτικός σχολιασμός των λέξεων που σημειώνονται με έντονα στοιχεία

1. **Συμπληγάδας**: αντικείμενο του απαρεμφάτου *διαπτάσθαι*
2. **πεύκη**: υποκείμενο του απαρεμφάτου *πεσεῖν*
3. **Πελία**: δοτική χαριστική εξαρτώμενη από το ρ. *μετῆλθον*
4. **πύργους**: αιτιατική της κατεύθυνσης εξαρτώμενη από το ρ. *ἔπλευσ(ε)*
5. **θυμόν**: αιτιατική της αναφοράς εξαρτώμενη από την μετοχή *ἐκπλαγεῖσα*
6. **κόρας**: υποκείμενο του απαρεμφάτου *κτανεῖν*
7. **πατέρα**: αντικείμενο του απαρεμφάτου *κτανεῖν*
8. **ῶν**: γενική κτητική εξαρτώμενη από την αιτιατική *χθόνα*
9. **χθόνα**: αιτιατική της κατεύθυνσης εξαρτώμενη από το ρ. *ἀφίκετο*
10. **Ἰάσони**: ἔμμεσο αντικείμενο της μετοχής *ξυμφέρουσ(α)*
11. **ἤπερ μεγίστη γίνεταί σωτηρία**: προεξαγγελτική παράθεση που προσδιορίζει το περιεχόμενο του ακόλουθου στίχου.
12. **πρὸς ἀνδρός**: ποιητικό αίτιο εξαρτώμενο από την μετοχή *ἠδίκημένη*
13. **ἠδίκημένη**: κατηγορική μετοχή εξαρτώμενη από το ρήμα *ἦσθε(ο)*
14. **οἶον πατρώας μὴ ἀπολείπεσθαι χθονός**: πλάγια ερωτηματική πρόταση που λειτουργεί ως αντικείμενο του ρ. *ἔγνωκε*.
15. **μητρός**: γενική υποκειμενική εξαρτώμενη από την γενική *κακῶν*
16. **κακῶν**: γενική διαιρετική εξαρτώμενη από το αντικείμενο (*οὐδέν*) της μετοχής *ἐννοούμενοι*

6. Σύντομες ερμηνευτικές ερωτήσεις

1. Ποιές τρεις ευχές εκφράζει η τροφός (στ. 1-5):
Η τροφός εύχεται να μην είχε ποτέ πραγματοποιηθεί το ταξίδι των Αργοναυτών στην Κολχίδα (στ. 1-2), να μην είχε ναυπηγηθεί η Αργώ (στ. 3-4) και να μην είχαν εξοπλιστεί με τα αναγκαία για το ταξίδι οι Αργοναύτες (στ. 4-5).
2. Σε ποια δύο κατορθώματα των Αργοναυτών αναφέρεται η τροφός (στ. 1-6):
Σύμφωνα με την τροφό, οι Αργοναύτες κατόρθωσαν να διασχίσουν τις Συμπληγάδες πέτρες (στ. 2) και να αρπάξουν το χρυσόμαλλο δέρας (στ. 5-6).
3. Πού αποδίδει η τροφός την έλευση της Μήδειας στην Ιωλκό (στ. 6-8):
Ο λόγος της έλευσης της Μήδειας στην Ιωλκό, σύμφωνα με την τροφό, είναι ο έρωτάς της για τον Ιάσωνα.

4. Ποιος φαίνεται ότι είναι ο λόγος της παρουσίας της Μήδειας στην Κόρινθο (στ. 9-11):
Σύμφωνα με την τροφό, ο λόγος της εκδίωξης της Μήδειας και της οικογένειάς της από την Ιωλκό και της εγκατάστασής τους στην Κόρινθο είναι η παραπλάνηση των θυγατέρων του Πελία, που τις οδήγησε στον φόνο του πατέρα τους, Υπαινίσσεται περιστατικό γνωστό στο μύθο, κατά τον οποίο οι κόρες του Πελία πείστηκαν από την Μήδεια ότι μπορούν να τον κάνουν ξανά νέο.
5. Ποια φαίνεται να είναι η σχέση της Μήδειας με τους πολίτες της Κορίνθου (στ. 11-12):
Η Μήδεια, αν και βρίσκεται στην Κόρινθο ως εξόριστη, διατηρεί φιλικές σχέσεις με τους κατοίκους της πόλης.
6. Σε ποιο ασυνήθιστο γεγονός αναφέρονται οι στίχοι 21-22:
Η κρίση που έχει επέλθει στον γάμο της Μήδειας με τον Ιάσονα οδηγεί στην διάλυση του γάμου αυτού. Είναι, ωστόσο, αξιοσημείωτο το γεγονός ότι στην διάλυση του γάμου αυτού η Μήδεια αναλαμβάνει ενεργό ρόλο, καθώς της αποδίδονται πράξεις που τυπικά πραγματοποιούνται από τα αρσενικά συμβαλλόμενα μέρη, τον πατέρα της νύφης και τον γαμπρό (π.χ. η εκφώνηση των όρκων και η χειραψία κατά τον γάμο).
7. Ποιούς φόβους εκφράζει η τροφός (στ. 37-43):
Σύμφωνα με την τροφό, η άσχημη ψυχολογική κατάσταση της Μήδειας μπορεί να οδηγήσει σε εγκληματικές ενέργειες εκ μέρους της, όπως η αυτοκτονία και η δολοφονία του Ιάσονα ή του Κρέοντα.
8. Ποια είναι η γενική εντύπωση από τον μονόλογο της τροφού για τον Ιάσονα και την Μήδεια:
Από τους πρώτους αυτούς λόγους του έργου είναι εμφανής η παραγμένη κατάσταση που επικρατεί μεταξύ των δύο συντρόφων. Η ρήξη αυτή έχει ως αποτέλεσμα η Μήδεια να εξαγριωθεί και να γίνει επικίνδυνη για τους γύρω της. Από την άλλη πλευρά, η τροφός αποδίδει την ευθύνη κυρίως στον Ιάσονα (πρβλ. στ. 33: άτιμάσας έχει).

7. Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Liddell, H. G. – R. A. Scott – H. S. Jones, *A Greek- English lexicon*. Oxford, Oxford University Press 1996
- Mastronarde, D. J., *Ευριπίδου Μήδεια*. Μετάφραση Δ. Γιωτοπούλου, επιμέλεια μετάφρασης Μ. Χριστόπουλος. Αθήνα, Πατάκης 2006.
- Page, D. L., *Ευριπίδη Μήδεια*. Μετάφραση Γ. Γιατρομανωλάκης. Αθήνα, Καρδαμίτσα 1990.
- Στεφανόπουλος, Κ. Θ., *Ευριπίδης. Μήδεια*. (μετάφραση). Αθήνα, Κίχλη 2012.